НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

КУХАР Ігор Володимирович

УДК 351.77:614.2:338.5](477)

МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

Черкаси – 2025

Дисертацією є рукопис.
Робота виконана в Національному університеті цивільного захисту України.

Науковий керівник: доктор наук з державного управління, професор, **КРАВЧУК Олег Вікторович,** Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, професор кафедри кримінального права та процесу

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор **БЄЛАЙ Сергій Вікторович,** Національна академія Національної гвардії України, заступник начальника навчально-наукового центру організації освітнього процесу – начальник науково-методичного відділу;

доктор наук з державного управління, професор **АНТОНОВА Людмила Володимирівна,** Чорноморський Національний університет імені Петра Могили, професор кафедри обліку і аудиту

Захист відбудеться «24» січня 2025 р. об 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.707.03 Національного університету цивільного захисту України за адресою: 18000, м. Черкаси, вул. Онопрієнко, 8, конференц-зала (1-й поверх).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету цивільного захисту України за адресою: 18000, м. Черкаси, вул. Онопрієнко, 8.

Автореферат розісланий «24» грудня 2024 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради Світлана МОРОЗ

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Нині в умовах процесу глобалізації питання, пов'язані з охороною здоров'я населення набувають усе більш пріоритетного характеру у всьому світі. Здоров'я розглядається в якості головного аспекту забезпечення безпеки людей, активізується діяльність з вироблення загальних напрямів розвитку охорони здоров'я. Особлива увага приділяється питанням міжнародної співпраці і розробці міжнародних і національних стратегій у сфері охорони здоров'я, а також інтеграції міжнародних стандартів і принципів реалізації прав людини в діяльність національних законодавчих і виконавчих органів влади для формування стратегії стійкого соціально-економічного розвитку, заснованого на пріоритеті загальновизнаних прав і свобод людини.

Питання законодавчого забезпечення охорони здоров'я громадян в Україні розглядаються державою в якості найважливіших пріоритетів, що зумовлює подальший характер управлінських рішень, які приймаються органами державної влади у формі законів і інших нормативних правових актів. В Указі Президента України «Про Стратегію національної безпеки України» було відмічено, що пряма негативна дія на забезпечення національної безпеки у сфері охорони здоров'я і здоров'я нації роблять незавершеність формування нормативної правової бази охорони здоров'я в цілях підвищення доступності і реалізації гарантій забезпечення населення медичною допомогою.

В цілому потреба більш поглибленого дослідження питань державно-управлінського регулювання охорони здоров'я громадян, що відбивають сучасний розвиток системи охорони здоров'я в Україні зумовила необхідність проведення комплексного дослідження державної політики охорони здоров'я і медичної допомоги, визначила актуальність теми дослідження, теоретичну і практичну значущість аналізу принципів реалізації сучасних гарантій і механізмів захисту наданого права з метою визначення основних напрямів подальшого вдосконалення законодавства про охорону здоров'я.

Авторський підхід до дослідження сфери охорони здоров'я як соціального об'єкта в системі державного управління, сформувався під впливом наукових праць вітчизняних дослідників, фундаторів теорії державного управління у галузі охорони здоров'я, які наголошують на важливості наукового пошуку щодо різних складових державного управління досліджуваною сферою: М. Білинської, С. Бугайцова, П. Волянського, Ю. Вороненко, М. Голубчикова, В. Долота, Л. Жаліло, Д. Карамишева, В. Князевича, А. Котвіцької, Н. Кризиної, І. Криничної, Б. Лемішко, В. Лехана, В. Лобаса, І. Луріна, С. Мокрецова, З. Надюка, В. Парій, Я. Радиша, Н. Рингач, І. Солоненко, А. Терентєвої, О. Федько, І. Хожило, Н. Яроша, та найвідоміші зарубіжні дослідники М. Портер, Р. Салтман, Б. Тобес, Дж. Фігейрасі, С. Шортел.

Однак, незважаючи на певні розробки українських та зарубіжних дослідників, слід визнати, що досі залишаються невирішеними питання, пов'язані з опрацюванням та впровадженням у практичну діяльність ефективних механізмів державної політики. Це, в свою чергу, зумовлює необхідність

оновлення складових державної політики охорони здоров'я, вимагає відповідного наукового обґрунтування шляхів виходу із тривалої системної кризи, в якій перебуває національна сфера охорони здоров'я, потребує створення нормативних документів та практичного впровадження нових методів, які б концентрували зусилля органів державної влади на своєчасному розв'язанні протиріч та усуненні існуючих суперечностей між фактичними потребами населення в медичній допомозі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи «Розробка наукових основ державного управління у сфері безпеки ринку соціально-економічних послуг України з точки зору цивільного захисту» (державний реєстраційний номер 0112U002587), що розробляється науково-дослідним центром Національного університету цивільного захисту України. Конкретно дисертантом досліджено механізми державної політики охорони здоров'я й запропоновано напрямки їх удосконалення.

Мета і завдання роботи. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів формування державної політики охорони здоров'я.

Досягнення визначеної мети зумовило необхідність вирішення таких *завдань:*

– охарактеризувати соціальні гарантії і механізми захисту права на охорону здоров'я і медичну допомогу;

– проаналізувати методичні основи правового механізму формування державної політики охорони здоров'я;

– систематизувати міжнародно-правові стандарти в області забезпечення права на охорону здоров'я і медичну допомогу;

– дослідити організаційний механізм забезпечення розвитку державної політики охорони здоров'я;

– обґрунтувати напрями удосконалення державної політики охорони здоров'я;

– визначити стратегічні шляхи формування правового механізму державної політики охорони здоров'я;

– окреслити пріоритети реалізації організаційного механізму державної політики охорони здоров'я.

Об'єкт дослідження – державна політика охорони здоров'я.

Предмет дослідження – механізми формування державної політики охорони здоров'я України.

Методи дослідження. Теоретико-методологічним підґрунтям дисертаційного дослідження стали наукові дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених у галузі державного управління, соціології і соціальної роботи.

Реалізація завдань дослідження здійснювалася шляхом комплексного використання загальнонаукових і спеціальних методів: системного аналізу, синтезу – при дослідженні сутності, основних принципів та категорій державної політики охорони здоров'я, опрацюванні її законодавчого забезпечення,

формуванні теоретичної бази дослідження; порівняльного аналізу – для узагальнення відповідного зарубіжного досвіду; категоріального аналізу – для визначення базових понять дисертаційного дослідження, структурно-функціонального аналізу – при дослідженні завдань, функцій та напрямів діяльності органів державної влади і управління, які здійснюють формування та реалізацію державної політики охорони здоров'я; статистичного аналізу і соціологічних досліджень – для оцінки сучасного становища державної політики охорони здоров'я й з'ясування її ставлення до дій влади зі здійснення державної політики охорони здоров'я; аналізу та узагальнення – для теоретичного обґрунтування результатів дослідження.

Інформаційну базу дисертаційного дослідження становлять вітчизняні та зарубіжні публікації, законодавчі і нормативні акти з питань державного управління, аналітичні матеріали Верховної Ради України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів, статистичні матеріали Міністерства охорони здоров'я, правові, інформаційні та аналітичні публікації ВООЗ, результати власних досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні наукового завдання щодо розвитку теоретичних засад та обґрунтування науково-прикладних рекомендацій з удосконалення механізмів формування державної політики охорони здоров'я.

Найсуттєвіші результати дисертаційного дослідження, які містять наукову новизну, полягають у тому, що:

вперше:

– обґрунтовано формування і здійснення державної політики у сфері охорони здоров'я громадян, що має багаторівневу структуру, а саме: інституціонально-суб'єктну, що передбачає виділення і відповідне законодавче оформлення державних та інших структур; інституціонально-правову, у рамках якої державні, регіональні і муніципальні структури створюють механізм правового регулювання відносин у сфері охорони здоров'я; інформаційно-аксіологічну, на якій державні і муніципальні структури, ЗМІ затверджують важливість здорового способу життя і значущість політики державного патерналізму, прагнуть змінити ставлення нації до свого фізичного здоров'я;

удосконалено:

– принципи політико-правового забезпечення державної політики у сфері охорони здоров'я та першочергового конституювання на державному і регіональному рівнях законодавчих основ; формування системи погоджених нормативно-правових актів, цільових програм, що визначають заходи протидії поширення серед населення різних захворювань; формування усебічної підтримки на загальнодержавному рівні ідеології «здорового способу життя» та здійснення конкретних дій і матеріальних вкладень, що відповідають їм;

– організаційні засади впровадження передового зарубіжного досвіду конкуренції між закладами охорони здоров'я, що базується на цінності здоров'я й орієнтована на результат, визначенні принципів реформування державної політики. На основі порівняльного аналізу застосування організаційного механізму державної політики охорони здоров'я при забезпеченні населення

медичними послугами, визначено шляхи подальшої реорганізації з метою підвищення його ефективності на прикладі забезпечення населення медичними послугами й лікарськими засобами у країнах Європейського Союзу;

– основні форми державної політики у сфері охорони здоров'я громадян, які повинні відповідати національним, корпоративним і особистим інтересам, включаючи створення і реалізацію законів через масив підзаконних актів, які не мають бути суперечливими і надмірними; вироблення науково-обґрунтованих пропозицій, визначення перспектив «збереження» здоров'я населення країни; підготовку відповідного кадрового потенціалу, здійснення необхідних заходів в системі інститутів медичного страхування і вітчизняної медичної промисловості;

набуло подальшого розвитку:

– напрями формування правового механізму державної політики охорони здоров'я, які формуються на основі Міжнародно-правових стандартів в області забезпечення – права на охорону здоров'я і медичну допомогу та системи правових і організаційних механізмів, безпосередньо пов'язаних з охороною здоров'я, що склалася в сучасному міжнародному праві, що дозволяє говорити про формування нової комплексної галузі – міжнародного права з охорони здоров'я;

– науково-методичні підходи до з'ясування особливостей управлінської діяльності при вирішенні проблем, які виникають у зв'язку з реформуванням сфери охорони здоров'я та шляхів підвищення ефективності функціонування соціально-економічної системи в галузях, що формують людський потенціал (комплексний підхід до процесу реформування; приведення у відповідність соціальних гарантій ресурсного, фінансового й технічного забезпечення; перехід до нових стандартів визначення необхідних витрат на основі розрахунків вартості наданих послуг; наповнення новим змістом системи обов'язкового медичного страхування).

Практичне значення одержаних результатів. Основні ідеї та висновки дослідження доведено до конкретних положень, методик та рекомендацій. Вони можуть бути використані у практичній діяльності при плануванні роботи громадських організацій, діяльності органів державного управління при розробці заходів стосовно охорони здоров'я.

Матеріали дисертації можуть також використовуватися в навчальному процесі при підготовці магістрів публічного управління та адміністрування, в системі перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, при підготовці методичних матеріалів, лекцій та практичних занять з публічного управління та адміністрування.

Запропоновані в дисертації положення, висновки і рекомендації мають практичне значення, що підкреслюється довідкою про впровадження Департаменту охорони здоров'я Хмельницької обласної військової адміністрації (довідка про впровадження від 21.10.2024 р., № 02-01/2430).

Також теоретичні напрацювання автора дисертаційного дослідження впроваджуються в роботі постійної комісії з питань охорони здоров'я та соціальної політики, освіти, науки, культури, релігії, молоді та спорту

Хмельницької обласної ради (довідка про впровадження від 16.11.2024 р., № 1881/01-11).

Особистий внесок здобувача. Теоретичні обґрунтування, практичні рекомендації, висновки, пропозиції та рекомендації, у тому числі й ті, що характеризують наукову новизну, мету й завдання, методичні підходи до їхнього вирішення, теоретичну цінність роботи та практичне значення одержаних результатів, отримані здобувачем особисто під час дослідження.

Апробація результатів дисертації. Основні положення й результати дисертації доповідались і обговорювались на конференціях, конгресах і семінарах, зокрема: XIII Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави» (м. Вінниця, 2024), VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Теоретико-практичні засади управління, економіки та природокористування: аспекти реінтеграції Криму в господарський комплекс України» (м. Київ, 2024), XXI Міжнародній науковій конференції «Ольвійський форум-2024: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі «Реформування публічного управління та адміністрування в умовах децентралізації влади та наближення її до європейських стандартів» (м. Миколаїв, ЧНУ імені Петра Могили, 2024).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано в 8 наукових працях, у тому числі – 5 статей в наукових фахових виданнях, із них 1 стаття – в зарубіжному виданні, 3 – тези конференцій. Загальний обсяг публікацій автора за темою дослідження – 3,35 др. арк.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації 205 сторінок. Обсяг основного тексту становить 169 сторінок. Список використаних джерел включає 270 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, встановлено зв’язок роботи з науковими планами та програмами; розкрито мету, завдання, об’єкт і предмет, методи дослідження, наукову новизну та практичне значення отриманих результатів; наведено інформацію щодо їхнього упровадження, апробації, публікацій, структури та обсягу дисертації.

У першому розділі – «*Теоретичні основи державної політики охорони здоров’я в Україні»* – охарактеризовано поняття і генезис державної політики у сфері охорони здоров’я, визначено соціальні гарантії і механізми захисту права на охорону здоров’я і медичну допомогу та сучасний стан державної політики у сфері охорони здоров’я.

Досліджені загальні принципи реалізації і система сучасних гарантій, що забезпечують право на охорону здоров’я і медичну допомогу в Україні, виявлені основні проблеми використання механізмів захисту конституційного права на охорону здоров’я і медичну допомогу. Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

Зміст конституційного права на охорону здоров'я і медичну допомогу складає сукупність окремої правомочності кожного з поліпшення і підтримки здоров'я, як найважливішого соціально економічного блага, можливість доступу до умов, необхідних для формування здорового способу життя, своєчасне забезпечення профілактичних, лікувальних і реабілітаційних заходів спрямованих на збереження і зміцнення здоров'я.

Сучасне українське законодавство про охорону здоров'я, орієнтуючись на норми і принципи міжнародного права, закріплює в нормативних правових актах вироблену державну політику у сфері охорони здоров'я громадян, забезпечуючи тим самим її легальність і гарантії реалізації.

Зараз правові гарантії забезпечення охорони здоров'я громадян пов'язані з вдосконаленням законодавства у сфері охорони здоров'я, яке можна розглядати як процес закріплення правових засобів і способів, спрямованих на посилення позитивних факторів, що сприяють реалізації конституційних прав громадян на охорону здоров'я і медичну допомогу в сучасних умовах.

Одним з таких способів є система підвищення якості медичної допомоги і безпеки медичної діяльності, яка здійснюється за допомогою системи заходів, що включає:

– інформаційну систему обліку медичної діяльності і медичних послуг;

– систему оцінки медичної діяльності та систему контролю якості і безпеки медичної допомоги.

У позиціях органів державної влади, які визначають ставлення до проблеми реалізації конституційного права на охорону здоров'я і медичну допомогу є питання, що стосуються надання платних медичних послуг. В державних і муніципальних установах відмічена специфіка відносин, що виникають із приводу надання медичних послуг, обумовлена їхнім безпосереднім зв'язком з такими благами, як життя і здоров'я (Рис.1).

Актуальність цієї проблеми вимагає від органів державної влади реалізації комплексу заходів як на державному, так і на регіональному рівнях і необхідності створення спеціального, детальнішого законодавства у сфері відносин, що виникають із приводу надання медичних послуг, спрямованого на конкретизацію конституційних прав громадян на охорону здоров'я і медичну допомогу і закріплення гарантій і механізмів їхньої реалізації в сучасних умовах у рамках структури системи охорони здоров'я, що склалася.

У той же час в умовах глобалізації світового політико-правового ладу національна державно-правова політика в сфері охорони здоров'я повинна враховувати положення, вироблені міжнародним співтовариством.

Нині управління системою охорони здоров'я країни знаходиться на стадії реформування. Основними рушійними силами реформування системи охорони здоров'я країни є існуючі проблеми в секторі охорони здоров'я, такі як низька економічна і соціальна ефективність роботи установ охорони здоров'я. Соціальні наслідки впливу медичної діяльності величезні і вимагають особливого підходу до правового регулювання медичної сфери. Розвиток медицини і охорони здоров'я знайшов відображення в законодавстві відповідно до етапу соціально-історичного розвитку. Проте до кінця правове регулювання у сфері медичного

застосування залишалося непослідовним. Це пов'язано з соціально-економічними і політичними процесами, що відбуваються в країні, і потенціалом практичного застосування результатів біомедичних досліджень.

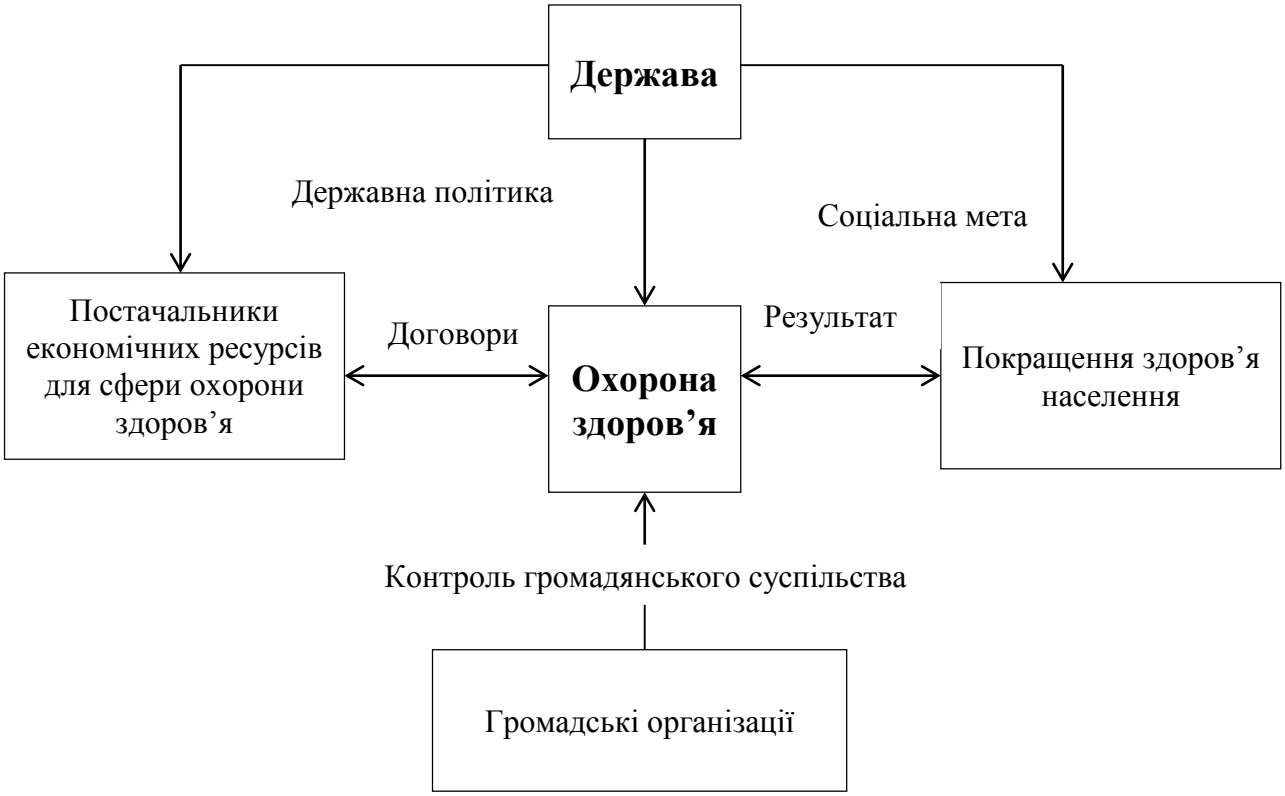

Рис. 1. Система взаємозв'язків у сфері охорони здоров'я.

Вдосконалення законодавства у сфері охорони здоров'я в Україні припускає наявність системного підходу при систематизації законодавства, підвищення якості ухвалюваних законів, усунення протиріч в законодавстві різних рівнів, а також узгодження з нормами інших галузей законодавства. Ці принципи закріплені в концептуальних правових актах і означають стратегічні орієнтири вдосконалення механізмів і інструментів правотворчості і правозастосування, реалізованих в цілях забезпечення конституційних прав громадян на охорону здоров'я і медичну допомогу.

Основні перспективи розвитку українського законодавства у сфері охорони здоров'я спрямовані на створення ефективних механізмів для реалізації наданого права, у тому числі на забезпечення рівних можливостей при забезпеченні доступу до умов, необхідних для формування здорового способу життя і своєчасне забезпечення профілактичних, лікувальних і реабілітаційних заходів спрямованих на збереження і зміцнення здоров'я.

У другому розділі – «*Аналіз механізмів формування державної політики охорони здоров'я*» – проаналізовано методичні основи правового механізму формування державної політики охорони здоров'я, систематизовано міжнародно-правові стандарти в області забезпечення права на охорону здоров'я і медичну допомогу, виокреслено організаційний механізм забезпечення

розвитку державної політики охорони здоров'я.

Науковий аналіз дозволяє констатувати, що слід позитивно оцінити сучасні міжнародні тенденції, спрямовані на соціалізацію ліберальної правової політики держав. Досвід розвитку України і навіть ліберально-налагоджених країн в останнє десятиліття виразно показує, наскільки необхідно посилити соціальну роль держави і наскільки помилкова ідея послаблення ролі держави в регулюванні суспільних відносин. Наслідки послаблення ролі держави в соціальній сфері призвели до наростання конфліктогенності в суспільстві, різкого падіння якості медичних послуг на тлі нарощування об'єму платної охорони здоров'я, розрахованої на дуже невеликий прошарок матеріально забезпечених громадян, до різкого розшарування в суспільстві;

Конституція України визначає Україну як соціальну державу, політика якої спрямована на забезпечення гідного рівня життя і розвитку громадянина. У статтях Конституції розкриваються окремі напрями політики соціальної держави, що реалізовуються через інститут соціального захисту. Проте ніяких конкретних правових гарантій соціального забезпечення вони не містять. Більше того, доводиться констатувати, що визначення «система соціальних гарантій» ні з наукової, ні із законодавчої точок зору не сформульовано, що викликає подив і жаль, оскільки у рамках системи соціального захисту громадянам при настанні встановлених законодавством несприятливих подій (соціальних ризиків) може надаватися допомога компенсаційного характеру. Крім того, система соціального захисту здійснює заходи профілактичного характеру, спрямовані на запобігання несприятливим подіям;

Наслідки «шокової» державно-правової політики виразилися в наступному:

по-перше, введенням медичного страхування і часткової відмови від державного (бюджетного) фінансування охорони здоров'я, що породило соціальне обурення і конфліктогенність в суспільстві;

по-друге, використання «ринкових» інституціональних форм погіршило якість медичної допомоги і ефективність використання наявних засобів;

по-третє, пріоритет госпітальних форм лікування призвів до погіршення розвитку позалікарняної (превентивної) охорони здоров'я.

На тлі цього сьогоднішня державно-правова політика України у сфері охорони здоров'я людини і суспільства повинна будуватися на основі науково обґрунтованої, послідовної і системної діяльності органів державної (публічною) влади зі створення і оптимізації правового, адміністративного, інформаційного і соціально-економічного ресурсу в цілях забезпечення умов для здорового способу життя українців і мінімізації загроз фізичному здоров'ю нації. При цьому особливо важливо оцінити і використати досягнення медицини в гармонійному поєднанні з інноваційними інституціональними формами у сфері охорони здоров'я.

Серед функцій державно-правової політики у сфері охорони здоров'я слід особливо виділити: легітимуючу, компенсаційну, інтеграційно стабілізуючу, демографічну.

У структурі державно-правової політики у сфері охорони здоров'я не

останнє місце займає її системно-правова інституціоналізація, аналіз якої дозволяє говорити про наступне:

по-перше, системотворний характер законодавства у сфері охорони здоров'я представлений трьома рівнями (державним, регіональним і місцевим), що мають як достоїнства, так і недоліки. Так, до числа найбільш поширених недоліків законодавства про охорону здоров'я слід віднести те, що інституціоналізація охорони здоров'я повинна здійснюватися з урахуванням природи відносин в системі охорони здоров'я, комплементації публічних і приватно-правових основ. Так, ряд відносин виникає на рівні громадянин - держава (медична установа, що представляє її), інші - на рівні «пацієнт - лікар, що представляє державну установу охорони здоров'я»;

по-друге, вектор сьогоднішніх державних процесів в сфері охорони здоров'я лежить в площині відмови від ліберальних цінностей, ліквідації наслідків використання спотворених інституціональних форм в соціальній сфері, а також знаходиться в систематизації (кодифікації) законодавства у сфері охорони здоров'я.

Серед особливостей правового регулювання державної політики виділяють наступні характерні ознаки:

– правове регулювання здійснюється за допомогою правових норм, що визначають безпосередній характер правового регулювання і мають специфічні ознаки: нормативність, загальнообов'язковість, формальна визначеність, системність і державна гарантованість;

– правове регулювання засноване на державно-владному регулюванні, оскільки позитивне право встановлюється або санкціонується державою і, отже, є державним регулятором суспільних відносин;

– правове регулювання відрізняється специфічними юридичними засобами дії на суспільні відносини (встановленими в законодавстві правами, обов'язками суб'єктів, заборонами, санкціями тощо), а також методами їхнього використання;

– правове регулювання проходить ряд стадій: стадія нормативної регламентації, стадія конкретизації суб'єктивних прав і обов'язків та стадія реалізації прав і обов'язків;

– регулятивна дія права на суспільні відносини здійснюється за допомогою особливого механізму правового регулювання, що забезпечує переклад загальних правил в конкретні юридичні права і обов'язки суб'єктів.

Місце, яке займає ставлення до охорони здоров'я громадян в соціально-економічному житті сучасних держав, зумовлює важливість їхнього правового регулювання. Норми права, чинні у цій сфері, відрізняються великою специфікою, оскільки регулюють надзвичайно складні відносини, суб'єктами яких є держава, громадяни, різного роду установи і організації.

Дослідники характеризували правове регулювання на різних етапах його вивчення по-різному. У той же час в умовах глобалізації світового політико-правового ладу, національна державно-правова політика у сфері охорони здоров'я повинна враховувати положення, вироблені міжнародним співтовариством.

У третьому розділі – «*Формування сучасних принципів державної політики охорони здоров'я в Україні*» – обґрунтовано напрями удосконалення механізмів державної політики охорони здоров'я та стратегічні шляхи формування правового механізму державної політики охорони здоров'я, окреслено пріоритети реалізації організаційного механізму державної політики охорони здоров'я.

В процесі проведеного дослідження визначено, що для сучасної України пріоритетні національні проєкти стали однією з найважливіших соціально-політичних інновацій останніх років. В зв'язку з цим, підтримка програм зі здоров'я людини є найважливішим інституціональним новаторством сучасної соціально-правової політики держави, спрямованим на своєчасне виведення системи охорони здоров'я зі стану якнайглибшої кризи, що загрожує демографічною катастрофою і загрозою національній безпеці України в цілому.

Слід позитивно оцінити новітню форму проєктної стратегії української держави. Проте, недоліками моделі державної політики, що реалізовується в країні пріоритетними національними проєктами є: по-перше, недостатнє забезпечення правових відносин зацікавлених в проєктних заходах сторін, а по-друге, низька швидкість підготовки і ухвалення управлінських рішень в уряді країни і регіональних адміністраціях, обумовлених несформованістю структур проєктного управління і стандартів, що регулюють їхню діяльність.

Оскільки проєктні заходи мають тимчасовий характер, то має бути здійснений перехід від «проєктного» етапу до системно-програмного, що передбачає законодавче оформлення довгострокових, постійно діючих державних програм з розвитку системи охорони здоров'я і окремих видів медичної практики. У числі конкретних пропозицій ми виділяємо, що необхідно:

по-перше, реформувати систему і структуру органів охорони здоров'я (ґрунтуючись при цьому на принципі жорсткої централізації);

по-друге, в нових умовах розмежування повноважень відновити взаємодію органів управління охороною здоров'я на усіх рівнях влади (державному, регіональному, місцевому), підвищити відповідальність за проведення єдиної державної політики у сфері охорони здоров'я;

по-третє, перетворити діючі інституціональні форми «страхової медицини» в такі, що реально забезпечуватимуть гарантії охорони здоров'я;

по-четверте, виробити чіткі стандарти надання медичних послуг з обов'язковим переліком лікувально-діагностичних процедур і ліків, а також з мінімальними вимогами і умовами якості надання медичної допомоги;

по-п'яте, систематизувати законодавство в сфері охорони здоров'я.

Окреслено, що новітня стратегія державно-правової політики охорони здоров'я також включає необхідність перетворення (швидке формування) духовно-ціннісного суспільного рівня. Пов'язано це з тим, що подолання демографічної кризи політичними, фінансовими і адміністративними ресурсами у рамках проєктних заходів не слід розглядати як «панацею» відновлення системи охорони здоров'я. У рамках загальної концепції держави – «народозбереження» необхідно вийти на якісно новий рівень, в основі якого лежить модель системи охорони здоров'я.

В якості найближчих перспектив дослідження теми державної політики у сфері охорони здоров'я українських громадян виділимо наступні напрями:

1. Розгляд попередніх і остаточних підсумків реалізації стратегії проєктування в політиці охорони здоров'я України на початку XXI століття;

2. Виявлення перспектив розвитку інституціональних форм державно-правової політики у сфері охорони здоров'я з позиції трансформації вітчизняного політико-правового режиму в умовах загальносвітових тенденцій державної «соціалізації»;

3. Дослідження становлення і розвитку політико-правових інструментів, що сприяють формуванню ідеології здорового способу життя громадян Української держави.

Як вже було відмічено, система чинних норм законодавства України про охорону здоров'я громадян також ґрунтується на принципах дотримання прав людини і громадянина у сфері охорони здоров'я, забезпечення пов'язаних з цими правами державних гарантій, пріоритеті профілактичних заходів в сфері охорони здоров'я громадян і доступності медико-соціальної допомоги.

Необхідно також відмітити включення до загальних принципів охорони здоров'я принципу неприпустимості відмови в наданні медичної допомоги при загрозі життю людини, інформовану добровільну згоду на медичне втручання і право на відмову від медичного втручання, а також принципу дотримання лікарської таємниці, що підкреслює значущість цих принципів і відповідає міжнародним стандартам забезпечення і реалізації прав людини у сфері охорони здоров'я. З іншого боку, привласнення статусу принципів заборонам на здійснення евтаназії і клонування людини є, на наш погляд, прикладом необґрунтованого заміщення принципів права переліком вимог, що висуваються до змісту сучасних правовідносин у сфері охорони здоров'я.

Також необхідно включити п'ять принципів охорони здоров'я громадян в Україні:

Перший принцип – дотримання прав людини і громадянина у сфері охорони здоров'я і забезпечення пов'язаних з цими правами державних гарантій. Цей принцип передбачає проведення заходів з охорони здоров'я громадян на основі визнання, дотримання і захисту прав і свобод людини і громадянина, у тому числі відповідно до загальновизнаних принципів і норм міжнародного права. Державні гарантії захисту громадян від будь-яких форм дискримінації, обумовленої наявністю у них яких-небудь захворювань, а також забезпечення охорони здоров'я незалежно від статі, раси, віку, національності, мови, наявності захворювань або станів здоров'я, походження, майнового і посадового становища, місця проживання, ставлення до релігії, переконань, приналежності до громадських об'єднань і інших обставин.

Другий принцип – доступність медичної допомоги, що означає вільний доступ громадян до медичних послуг, незалежно від географічних, економічних, соціальних, організаційних або мовних бар'єрів, а також своєчасне надання медичної допомоги. Принцип доступності медичної допомоги забезпечується:

– наявністю і кваліфікованістю медичних кадрів; застосуванням порядків надання медичної допомоги і стандартів медичної допомоги;

– можливістю вибору медичної організації і лікаря;

– транспортною доступністю медичних організацій (медичних працівників).

Третій принцип – неприпустимість відмови в наданні медичної допомоги пацієнтові при загрозливих його життю захворюваннях і станах або загрозі суспільству у разі поширення захворювань, що несуть небезпеку для оточення, медичною організацією або медичним працівником, що знаходиться під час виконання трудових обов'язків. У цих ситуаціях медична допомога надається пацієнтові невідкладно в об'ємі, необхідному для усунення загрози його життю або загрози суспільству у разі поширення захворювань, що несуть загрозу для оточення, без стягування плати з пацієнта. При цьому не допускається відмова у безвідплатному наданні пацієнтові медичної допомоги відповідно до програми державних гарантій безкоштовного надання громадянам медичної допомоги медичною організацією, що бере участь в її реалізації.

Четвертий принцип – дотримання лікарської таємниці, відносить до останньої інформацію про факт звернення по медичну допомогу, стан здоров'я громадянина, діагноз і інші відомості, отримані при його обстеженні та лікуванні. Відповідно до цього принципу не допускається розголошування відомостей, що становлять лікарську таємницю, особами, яким вони стали відомі при навчанні, виконанні професійних, службових і інших обов'язків, за винятком спеціально встановлених випадків. Одночасно допускається передача відомостей, що становлять лікарську таємницю, іншим громадянам, у тому числі посадовцям, в інтересах обстеження і лікування пацієнта, з відома громадянина або його законного представника для проведення наукових досліджень, здійснення публікацій в наукових виданнях, використання цих відомостей в навчальному процесі та в інших цілях. Відповідно до цього принципу встановлюються також обставини, відповідно до яких допускається надання відомостей, що становлять лікарську таємницю, без згоди громадянина або його законного представника:

– в цілях обстеження і лікування громадянина, не здатного через свій стан виразити свою волю;

– при загрозі поширення інфекційних захворювань, масових отруєнь і уражень;

– за запитами органів дізнання і слідства, суду, у зв'язку з проведенням розслідування або судовим розглядом, за запитом органу кримінально-виконавчої системи у зв'язку з виконанням кримінального покарання і здійсненням контролю за поведінкою умовно засудженого, засудженого, відносно якого відбуття покарання відстрочене, і особи, яка звільнилася умовно-достроково;

– у разі надання медичної допомоги неповнолітньому, що не досягнув певного віку для інформування одного з його батьків або іншого законного представника;

– в цілях інформування органів внутрішніх справ про поступлення пацієнта, відносно якого є достатні підстави вважати, що шкода його здоров'ю спричинена в результаті протиправних дій;

– в цілях проведення військово-лікарської експертизи за запитами військових комісаріатів, кадрових служб і військово-лікарських (комісій органів виконавчої влади, в яких законом передбачена військова і прирівняна до неї служба);

– в цілях розслідування нещасного випадку на виробництві і професійного захворювання;

– при обміні інформацією в медичних інформаційних системах і в медичних організаціях в цілях надання медичної допомоги з урахуванням вимог законодавства України про персональні дані;

– при здійсненні контролю в системі обов’язкового соціального страхування;

– при здійсненні державного контролю якості і безпеки медичної діяльності відповідно до законодавчих вимог.

П’ятий принцип – пріоритет профілактичних заходів у сфері охорони здоров’я громадян реалізується шляхом розробки і першочергового здійснення заходів, спрямованих на попередження виникнення, поширення захворювань, їх раннє виявлення, зниження ризику розвитку захворювань, причин і умов їх виникнення, попередження і усунення негативної дії на здоров’я чинників внутрішнього і зовнішнього середовища, активне формування здорового способу життя.

Таким чином, важливо, щоб система чинних норм законодавства про охорону здоров’я громадян ґрунтувалася на принципах дотримання прав людини і громадянина в сфері охорони здоров’я, забезпечення пов’язаних з цими правами державних гарантій, пріоритеті профілактичних заходів в області охорони здоров’я громадян і доступності медико-соціальної допомоги.

Принципи реалізації конституційного права на охорону здоров’я і медичну допомогу є, по суті, галузевими принципами регульованих суспільних відносин, є сформульованими фундаментальними ідеями, що визначають процеси формування і реалізації права на будь-якому етапі. Ці принципи реалізації конституційного права покликані відбивати специфіку регульованих суспільних відносин у сфері охорони здоров’я в Україні, забезпечуючи тим самим єдність дії права і дотримання балансу інтересів, закладеного в праві.

Для поступового формування економічних умов, що сприяють підвищенню якості медичної допомоги необхідно:

– продовжити впровадження стимулюючих методів оплати медичних послуг;

– провести експериментальну апробацію алгоритмічного методу диференційованої оплати медичних послуг залежно від їхньої якості;

– удосконалювати оплату праці лікарів і медичного персоналу, оскільки можливості економічного стимулювання якості медичної допомоги нині істотно обмежені застарілою системою «гарантованої» заробітної плати;

– розвивати передумови «керованої медичної допомоги», розробити систему економічних, адміністративних і договірних заходів з контролю надання медичної допомоги і порядку її санкціонування відповідними структурами. Особливо це стосується дорогих спеціалізованих стаціонарних медичних послуг.

Потребує вдосконалення методичне забезпечення медико-економічної експертизи, для цього, на наш погляд, необхідно:

– удосконалити методику поточної експертизи на основі поглибленого аналізу об'ємів медичної допомоги, її фактичного змісту, результативності, вартості, що необхідно також і для коригування стандартів медичної допомоги;

– продовжити розробку і впровадження методик спеціальних клініко-економічних експертиз.

Також необхідно визначити категорії ризиків поточних фінансових витрат, необхідних для адекватного задоволення потреб населення в послугах охорони здоров'я і лікарської допомоги за рахунок засобів обов'язкового медичного страхування і інших бюджетних джерел, а саме:

– ризики витрат, пов'язаних з необхідністю поточного фінансування профілактичних заходів в охороні здоров'я;

– ризики поточних витрат, пов'язаних з необхідністю покриття витрат на діагностику, лікування, реабілітацію при виникненні захворювань, травм, отруєнь, при інших підставах звернення за медичною і лікарською допомогою, включаючи вагітність і пологи.

Таким чином, від чіткої організації і ефективності діяльності державних органів з вдосконалення системи обов'язкового медичного страхування значною мірою залежить вирішення основної його задачі – реального забезпечення гарантій і підвищення рівня якості медичної допомоги і охорони здоров'я населення України в умовах глибоких економічних і соціально-політичних перетворень в країні.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено вирішення важливого наукового завдання розвитку теоретичних засад та обґрунтування науково-прикладних рекомендацій щодо формування ефективної моделі державної політики охорони здоров'я, яка є інтеграцією уявлень про умови, цілі, пріоритетні напрями, форми і механізми, а також критерії ефективності реалізації державної політики охорони здоров'я. За результатами дисертаційного дослідження сформульовані такі висновки.

1. Охарактеризовано соціальні гарантії і механізми захисту права на охорону здоров'я і медичну допомогу. В сучасній Україні основним принципом правового забезпечення державної політики у сфері охорони здоров'я повинен стати принцип випередження в створенні умов над формуванням систем, що означає першочергове конституювання на державному і регіональному рівнях законодавчих основ, формування системи погоджених нормативно-правових актів, цільових програм, що визначають заходи з протидії поширення серед населення різних захворювань, формування усебічної підтримки на загальнодержавному рівні, ідеології «здорового способу життя», а тільки потім здійснення конкретних дій і матеріальних вкладень. Основними формами державно-правової політики у сфері охорони здоров'я громадян є: адекватна національним, корпоративним і особистим інтересам правотворча, правозастосовна, доктринально-проєктна і інституціонально-організаційна

діяльність, включаючи створення і реалізацію законів (через масив підзаконних актів, які не мають бути суперечливими і надмірними). Вироблення науково-обґрунтованих пропозицій, визначення перспектив «збереження» здоров'я населення країни, підготовка відповідного кадрового потенціалу, здійснення необхідних заходів в системі інститутів медичного страхування і вітчизняної медичної промисловості.

2. Проаналізовано методичні основи правового механізму формування державної політики охорони здоров'я. Окреслено, що питання законодавчого забезпечення охорони здоров'я громадян в Україні розглядаються державою в якості найважливіших пріоритетів. При цьому вдосконалення українського законодавства у сфері охорони здоров'я повинне ґрунтуватися на пріоритеті міжнародних стандартів забезпечення і реалізації прав людини, підвищення якості знову ухвалюваних законів, усуненні протиріч в законодавстві різних рівнів. В якості основного напряму вдосконалення необхідно розглядати подальше системне вдосконалення законодавства в цій галузі, пов'язане в першу чергу з розробкою і модернізацією базових нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини з питань організації і забезпечення охорони здоров'я, з метою подальшого забезпечення і реалізації конституційних прав громадян на охорону здоров'я і медичну допомогу.

3. Систематизовано міжнародно-правові стандарти у сфері забезпечення права на охорону здоров'я і медичну допомогу. Визначено, що в умовах глобалізації світового політико-правового устрою національна державно-правова політика у сфері охорони здоров'я повинна враховувати положення, вироблені міжнародним співтовариством. Оцінено сучасні міжнародні тенденції, спрямовані на соціалізацію ліберальної правової політики держав. Досвід розвитку України і навіть ліберально-налагоджених країн в останнє десятиліття виразно показує, наскільки необхідно посилити соціальну роль держави і наскільки помилкова ідея послаблення ролі держави в регулюванні суспільних відносин. Наслідки послаблення ролі держави в соціальній сфері призвели до наростання конфліктогенності в суспільстві, різкого падіння якості медичних послуг на тлі нарощування об'єму платної охорони здоров'я, розрахованої на дуже невеликий прошарок матеріально забезпечених громадян, до різкого розшарування в суспільстві.

4. Досліджено організаційний механізм забезпечення розвитку державної політики охорони здоров'я. Зараз правові гарантії забезпечення охорони здоров'я громадян пов'язані з вдосконаленням законодавства у сфері охорони здоров'я, яке можна розглядати як процес закріплення засобів і способів, спрямованих на посилення позитивних чинників, що сприяють реалізації конституційних прав громадян на охорону здоров'я і медичну допомогу в сучасних умовах.

Одним з таких способів є система підвищення якості медичної допомоги і безпеки медичної діяльності, що здійснюється за допомогою системи заходів та включає: інформаційну систему обліку медичної діяльності і медичних послуг; систему оцінки проведеної медичної діяльності, систему контролю якості і безпеки медичної допомоги.

5. Обґрунтовано напрями удосконалення державної політики охорони здоров’я. Оскільки проєктні заходи носять тимчасовий характер, то має бути здійснений перехід від «проєктного» етапу до системно-програмного, що передбачає законодавче оформлення довгострокових, постійно діючих державних програм з розвитку системи охорони здоров'я і окремих видів медичної практики.

6. Визначено стратегічні шляхи формування правового механізму державної політики охорони здоров’я. Обґрунтовано, що стратегія державно-правової політики охорони здоров’я включає необхідність перетворення (формування) духовно-ціннісного суспільного рівня. Пов’язано це з тим, що подолання демографічної кризи політичними, фінансовими і адміністративними ресурсами у рамках проєктних заходів не слід розглядати як «панацею» відновлення системи охорони здоров’я. У рамках загальної концепції держави – «народозбереження» необхідно вийти на якісно новий рівень, в основі якого лежить «здоров’яцентрована» модель системи охорони здоров’я.

7. Окреслено пріоритети реалізації організаційного механізму державної політики охорони здоров’я. Сьогодні система соціальних гарантій у сфері забезпечення охорони здоров’я представлена інституціональною формою – обов’язковим медичним страхуванням, яке на сьогодні є явно неефективним фінансовим інструментом забезпечення державних гарантій охорони здоров’я громадян. За останній рік під час реалізації державою проєктної політики в країні створені об’єктивні передумови і необхідні умови для здійснення радикальної модернізації системи медичного страхування, метою якої повинне стати адекватне задоволення потреб особи і суспільства в послугах охорони здоров’я і потреб держави в зростанні продуктивних сил, обороноздатності і безпеки, при дотриманні принципів солідарної відповідальності соціальної справедливості.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДОСЛІДЖЕННЯ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Кухар І. В. Особливості сучасної державної політики України у сфері охорони здоров’я. *Інвестиції: практика та досвід*. № 19 (2024). С.233-237.

2. Кухар І. В. Сучасна система і структура державного контролю у сфері охорони здоров’я. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*, 2024. (9), С. 70–77. URL : https://doi.org/10.31470/2786-6246-2024-9-70-76.

3. Кухар І. В. Основні аспекти державної діяльності у сфері охорони здоров’я громадян в Україні. *Державне управління*. 2024. № 2 (21).

4. Kukhar I. Features of state policy the field of health care. *Public administration and state security aspects*. 2024. № 2. URL : http://passa.nuczu.edu.ua/en/archive/8-eng/146-vol-1-2024.

5. Кухар І. В. Механізм адміністративно-правового регулювання організації системи охорони здоров’я і надання медичних послуг в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток.* 2024. № 11. URL :

https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/5043.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Кухар І. В. Механізми публічного управління організації системи охорони здоров'я в Україні. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави:* матеріали XIII міжнародної науково-практичної конференції. м. Вінниця: ХНУВС, 2024.

7. Кухар І. В. Фінансові механізми у системі охорони здоров'я і медичного обслуговування. *Теоретико-практичні засади управління, економіки та природокористування: аспекти реінтеграції Криму в господарський комплекс України:* матеріали VIII міжнародної наукової-практичної конференції. м. Київ: ТНУ ім. В.І. Вернадського, 2024.

8. Кухар І. В. Державна політика забезпечення доступності охорони здоров'я в Україні. *Реформування публічного управління та адміністрування в умовах децентралізації влади та наближення її до європейських стандартів*: збірник тез доповідей учасників XXI Міжнародної наукової конференції «Ольвійський форум-2024: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі». м. Миколаїв. ЧНУ імені Петра Могили. 2024. С. 123-124.

АНОТАЦІЯ

Кухар І. В. Механізми формування державної політики охорони здоров'я. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Національний університет цивільного захисту України, Черкаси, 2025.

У дослідженні запропоновано вирішення актуального завдання з обґрунтування теоретичних засад та розробки практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів формування державної політики з охорони здоров'я України.

Досягнення визначеної мети зумовило необхідність вирішення актуальних завдань, а саме: охарактеризовано соціальні гарантії і механізми захисту права на охорону здоров'я і медичну допомогу та проаналізовано методичні основи правового механізму формування державної політики охорони здоров'я. Систематизовано міжнародно-правові стандарти в області забезпечення права на охорону здоров'я і медичну допомогу і досліджено організаційний механізм забезпечення розвитку державної політики охорони здоров'я. Обґрунтовано напрями удосконалення державної політики охорони здоров'я і визначено стратегічні шляхи формування правового механізму державної політики охорони здоров'я, а також окреслено пріоритети реалізації організаційного механізму державної політики охорони здоров'я.

Теоретико-методологічним підґрунтям дисертаційного дослідження стали наукові дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених у галузі державного

управління, соціології і соціальної роботи.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні наукового завдання щодо розвитку теоретичних засад та обґрунтування науково-прикладних рекомендацій з удосконалення механізмів формування державної політики охорони здоров'я України.

Найсуттєвіші результати дисертаційного дослідження, які містять наукову новизну, полягають у тому, що вперше автором обґрунтовано формування і здійснення державної політики у сфері охорони здоров'я громадян, що має багаторівневу структуру, а саме інституціонально-суб'єктну, що передбачає виділення і відповідне законодавче оформлення державних і інших структур, що здійснюють діяльність зі зміцнення здоров'я українців; інституціонально-правову, у рамках якої державні, регіональні і муніципальні структури створюють механізм правового регулювання відносин у сфері охорони здоров'я; інформаційно-аксиологічну, на якій державні і муніципальні структури, ЗМІ затверджують важливість здорового способу життя і значущість політики державного патерналізму, прагнуть змінити ставлення нації до свого фізичного здоров'я.

Було удосконалено принципи політико-правового забезпечення державної політики у сфері охорони здоров'я, направлені на випередження в створенні умов для створенням систем, що означає першочергове конституювання на державному і регіональному рівнях законодавчих основ, формування системи погоджених нормативно-правових актів, цільових програм, що визначають заходи протидії поширення серед населення різних захворювань, формування усебічної підтримки на загальнодержавному рівні ідеології «здорового способу життя» та здійснення конкретних дій і матеріальних вкладень, що відповідають їм. Крім того, звернено увагу на важливість організаційних засад впровадження передового зарубіжного досвіду конкуренції між закладами охорони здоров'я, що базується на цінності здоров'я й орієнтована на результат, визначенні принципів реформування державної політики. На основі порівняльного аналізу застосування організаційного механізму державної політики охорони здоров'я при забезпеченні населення медичними послугами, визначено шляхи подальшої реорганізації з метою підвищення його ефективності на прикладі забезпечення населення медичними послугами й лікарськими засобами у країнах Європейського Союзу, а також основні форми державної політики у сфері охорони здоров'я громадян, які повинні відповідати національним, корпоративним і особистим інтересам, включаючи створення і реалізацію законів через масив підзаконних актів, які не мають бути суперечливими і надмірними, вироблення науково-обґрунтованих пропозицій, визначення перспектив «збереження» здоров'я населення країни, підготовку відповідного кадрового потенціалу, здійснення необхідних заходів в системі інститутів медичного страхування і вітчизняної медичної промисловості.

Таким чином, у дисертації запропоновано вирішення важливої наукової проблеми розвитку теоретичних засад та обґрунтування науково-прикладних рекомендацій щодо формування ефективної моделі державної політики охорони здоров'я, яка є інтеграцією уявлень про умови, цілі, пріоритетні напрями, форми

і механізми, а також критеріїв ефективності реалізації державної політики охорони здоров’я. За результатами дисертаційного дослідження сформульовані обґрунтовані висновки.

Ключові слова: державна політика системи охорони здоров’я, механізми захисту права на охорону здоров’я і медичну допомогу, правовий механізм формування державної політики охорони здоров’я, організаційний механізм забезпечення розвитку державної політики охорони здоров'я.

ABSTRACT

Kukhar I. Mechanisms for National Health Care Policy Forming. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of Candidate of Sciences in Public Administration in the specialty 25.00.02 - Mechanisms of Public Administration. – National University of Civil Defence of Ukraine, Cherkasy, 2025.

The research proposes a solution to the current problem of substantiating theoretical foundations and developing practical recommendations for improving the mechanisms for forming of National Health Care Policy of Ukraine.

Achieving the defined goal necessitated the need to solve current problems, namely: social guarantees and mechanisms for protecting the right to health care and medical care were characterized and the methodological foundations of the legal mechanism for forming national health care policy were analyzed. International legal standards in the field of ensuring the right to health care and medical care have been systematized and the organizational mechanism for ensuring the development of national health care policy has been investigated. The directions for improving state health policy are substantiated and strategic ways of forming the legal mechanism of state health policy are identified, as well as the priorities for implementing the organizational mechanism of national health care policy are outlined.

The scientific novelty of the results obtained lies in solving the scientific problem of developing theoretical foundations and substantiating scientific and applied recommendations for improving the mechanisms for forming the national health care policy of Ukraine.

The most significant results of the dissertation research, which contain scientific novelty, are that for the first time the author substantiated the formation and implementation of state policy in the field of public health protection, which has a multi-level structure, namely, institutional-subjective, assuming the allocation and appropriate legislative design of state and other structures that carry out activities to improve the health of Ukrainians; institutional and legal, within the framework of which state, regional and municipal structures create a mechanism for legal regulation of relations in the field of healthcare; informational and axiological, in which state and municipal structures, the media affirm the importance of a healthy image and the significance of the policy of state paternalism, and seek to change the nation's attitude towards its physical health.

The dissertation further developed the directions of formation of the legal mechanism of state health policy, which are formed on the basis of international legal

standards in the field of ensuring the right to health care and medical care, and the system of legal and organizational mechanisms directly related to health care, which has developed in modern international law, which allows us to talk about the formation of a new complex field - international health care law and scientific and methodological approaches to clarifying the features of managerial activity in solving problems that arise in connection with the reform of the healthcare sector of Ukraine, and ways to increase the efficiency of the functioning of the socio-economic system in industries that form human potential (a comprehensive approach to the reform process; bringing social guarantees and resource, financial and technical support into line; transition to new standards for determining necessary costs based on calculations of the cost of services provided; filling the compulsory health insurance system with new content).

The main ideas and conclusions of the study have been translated into specific provisions, methods and recommendations. They can be used in practical activities when planning the work of public organizations, the activities of state administration bodies when developing measures regarding health care.

Thus, the dissertation provides a solution to an important scientific problem of developing theoretical foundations and substantiating scientific and applied recommendations for the formation of an effective model of national health care policy, which is an integration of ideas about the conditions, goals, priority areas, forms and mechanisms, as well as criteria for the effectiveness of the implementation of national health care policy. Based on the results of the dissertation research, substantiated conclusions are formulated.

Keywords: national policy of the health care system, mechanisms for protecting the right to health care and medical care, legal mechanism for forming national health care policy, organizational mechanism for ensuring the development of national health care policy.

Відповідальний за випуск *Кравчук Олег Вікторович*

Підписано до друку 12.12.2024 р.
Формат 60х84 $^{1}/_{16}$. Обл.-вид. арк. 0,9.
Гарнітура Таймс. Тираж 100 прим.

Віддруковано з оригінал-макета в друкарні ФОП Леонов Д.С.
61023, м. Харків, вул. Весніна, 12, тел. (057) 717-28-80.